UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Havaintoja hallituksen esityksestä (HE) laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Päivi Atjonen
professori (kasvatustiede), emerita 1.1.2024-

Eduskunnan sivistysvaliokunta 8.5.2026

HE-havainnoinnin keskeiset lähtökohdat

Arviointi on vahva pedagogisen ja hallinnollisen ohjaamisen väline:

- ”Sitä saat, mitä tilaat” eli jos tilaat jotain kehittämistä, saat sitä, jos tilaat kontrollia, saat sitä.
- Arvioinnin tutkijana olen lähtökohtaisesti kriittinen.

Arvioinnin kolmesta päätehtävästä,

1. tiedontuotanto,
2. tulosvastuu ja
3. kehittäminen,

tärkein minulle kolmella vuosikymmenellä toimineena arviointitutkijana on kehittäminen.

HE neljän politiikkatyökalun jäsentämänä
(taulukko esitetty lausunnossa)

Politiikkatyökalu	Myönteiset havainnot HE:stä	Kriittiset havainnot HE:stä
Opettajien työn sääntäleminen	+ luottamus opettajien tahtoon perustaa arviointinsa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin + pyrkimys maltillistaa opettajien arviointityömäärää + lupaus opettajien täydennyskoulutuksesta	– opettajien arviointiammattitaidon epäily – huolimatta vaikeaselkoisista arviointikriteereistä sekä oppilaiden työskentelyä ja tavoitteiden kompensoimista [17] koskevien ohjeiden epätarkkuudesta – opettajien välineellistämisensä ”vain” arviointinormien toteuttajiksi – oppimisen pedagogisten edellytysten parantamiskeinojen vähäinen käsittely – lainsäädäntökirjausten vaikuttavuuden yliarviointi opettajan pedagogisen arviointityön ohjaamisessa
Opetussuunnitelman keskittäminen ja standardoiminen	+ pyrkimys vähentää ja selkeyttää tavoitteita + pyrkimys vähentää ja selkeyttää arviointikriteereitä + arvosanan 5 kriteerien selkeytys luokalle jättämisen perusteiden kirkastamiseksi	– 1. yhtenäisyyden, yhdenmukaisuuden ja kansallisen ohjausotteen tiukentamispuheen aikaansaama opetussuunnitelman keskittyminen ja 2. tavoitteiden vuosiluokkaistamisen keskittäminen → Suomessa pitkään rakennetun pedagogis-hallinnollisen desentralisaation horjuminen – oppimisen tulkitseminen vain (kognitiivisia) oppimistuloksia koskevaksi + yleissivistävään kouluun huonosti soveltuva puhe ’osaamisesta’ → 1. summatiivisen arvioinnin korostuminen formatiivisen kustannuksella ja 2. keveiksi jääneet maininnat ohjaavasta palautteesta – vahva painottuminen vain arvosanarajan 4–5 ja luokalle jättämisen problematiikkaan → muiden arvosanojen erottelukriteerien jääminen vähälle huomiolle
Kansallisten oppimistulos-arviointien käyttäminen	+ kansallisten kokeiden käyttöönottoa Suomessa ei esitetä lainsäädäntötyön ja resurssoinnin vaativuuteen vedoten	– kansallisten kokeiden lukuisia kielteisiä pedagogisia seurauksia ei eksplisiittisesti kuvata – viittaukset Pohjoismaisiin ja Viron koekäytäntöihin → jäljittelyhalukkuutta?
Kouluyksiköiden tulosvastuun korostaminen	?	– koulukohtaisen arviointikulttuurin kehittämisen ja pedagogisen johtamisen merkityksen sivuuttaminen – koulujen sisäisten ja välisten oppimistuloserojen moittiminen ilman selviä ratkaisuesityksiä

HE neljän politiikkatyökalun jäsentämänä
(eo. taulukon tiivistys)

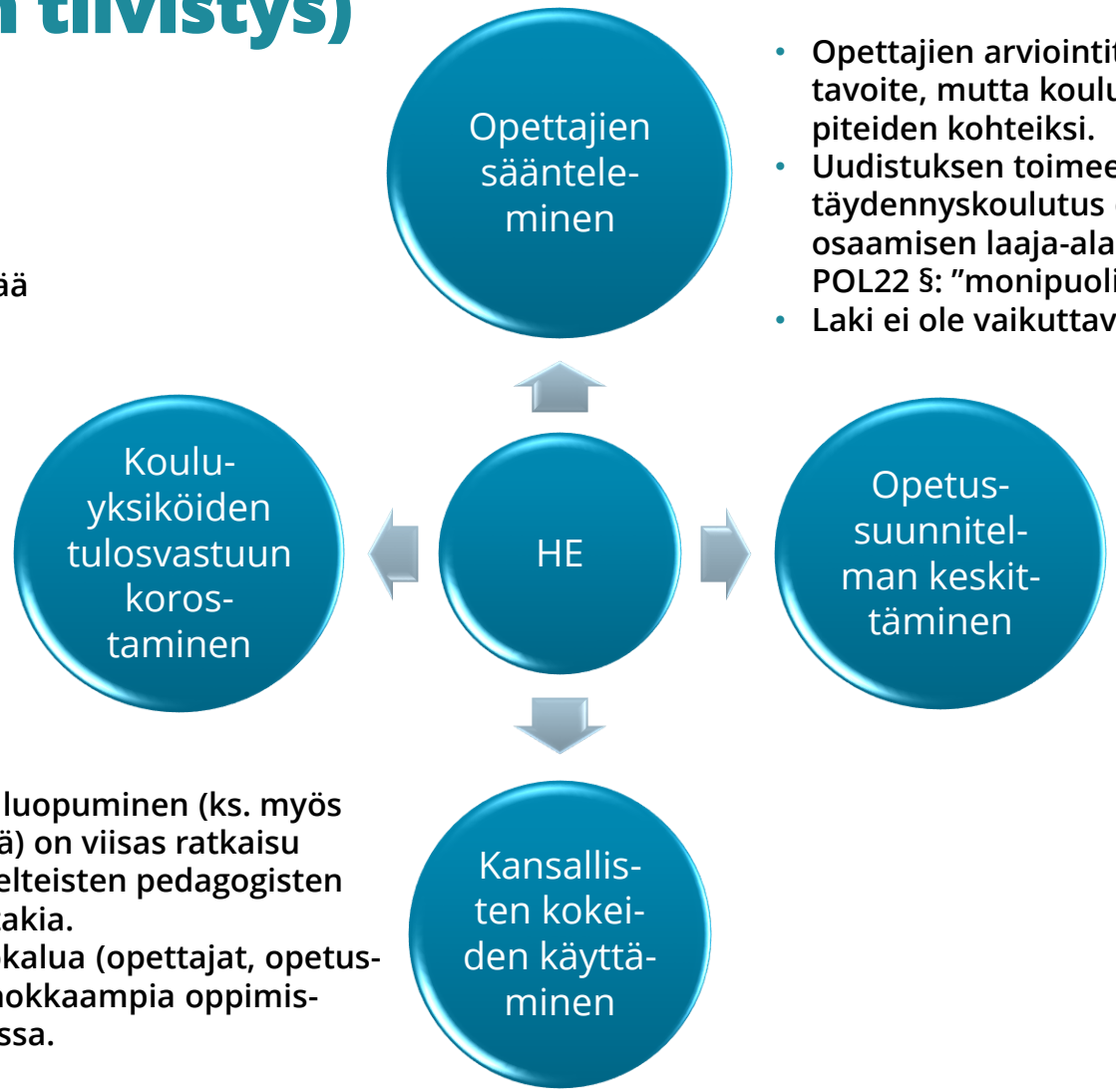

- Opettajien arviointitehtävän selkeyttäminen on hyvä tavoite, mutta koulutetut opettajat asemoidaan toimen-piteiden kohteiksi.
- Uudistuksen toimeenpanossa opettajien perus- ja täydennyskoulutus on tärkeä opettajien arviointi-osaamisen laaja-alaisessa (ml. arviointimenetelmät; POL22 §: ”monipuolisesti”) kehittämisessä.
- Laki ei ole vaikuttava pedagoginen asiakirja.

- Koulujen arviointikulttuuria pitää määrätietoisesti kehittää: arviointikriteerit eivät toimi yksilöllisesti tulkittuina.
- Arviointivarmuutta pitää joh-detusti jakaa ja arviointi-epäröinnistä uskaltaa käydä keskustelua kollegoiden kanssa (esim. yhteisten oppilaiden näyttöjen yhteinen arviointi).

- Kognitiivisten tavoitteiden korostuminen ei ole tasapainossa yleissivistävän kou-lun laaja-alaisen kasvatustehtävän kanssa.
- Tavoitteiltaan ja arviointikriteereiltään (ml. luokalle jättäminen) tiivistyvä ope-tussuunnitelma on myönteinen kehitys-suunta – tiettyyn rajaan asti.
- Puhe yhtenäisistä kansallisista menette-lyistä ja yhdenmukaisuudesta kielii keskittämisestä tähänastisen 30-vuoti-sen määrätietoisen desentralisaatiotyön jälkeen.

- Kansallisista kokeista luopuminen (ks. myös oppimistulostyöryhmä) on viisas ratkaisu kokeiden lukuisten kielteisten pedagogisten seuraus-vaikutusten takia.
- Kaksi eo. politiikkatyökalua (opettajat, opetus-suunnitelma) ovat tehokkaampia oppimis-tulosten parantamisessa.

Neljä politiikkatyökalua ja uusliberalistinen hallintavalta

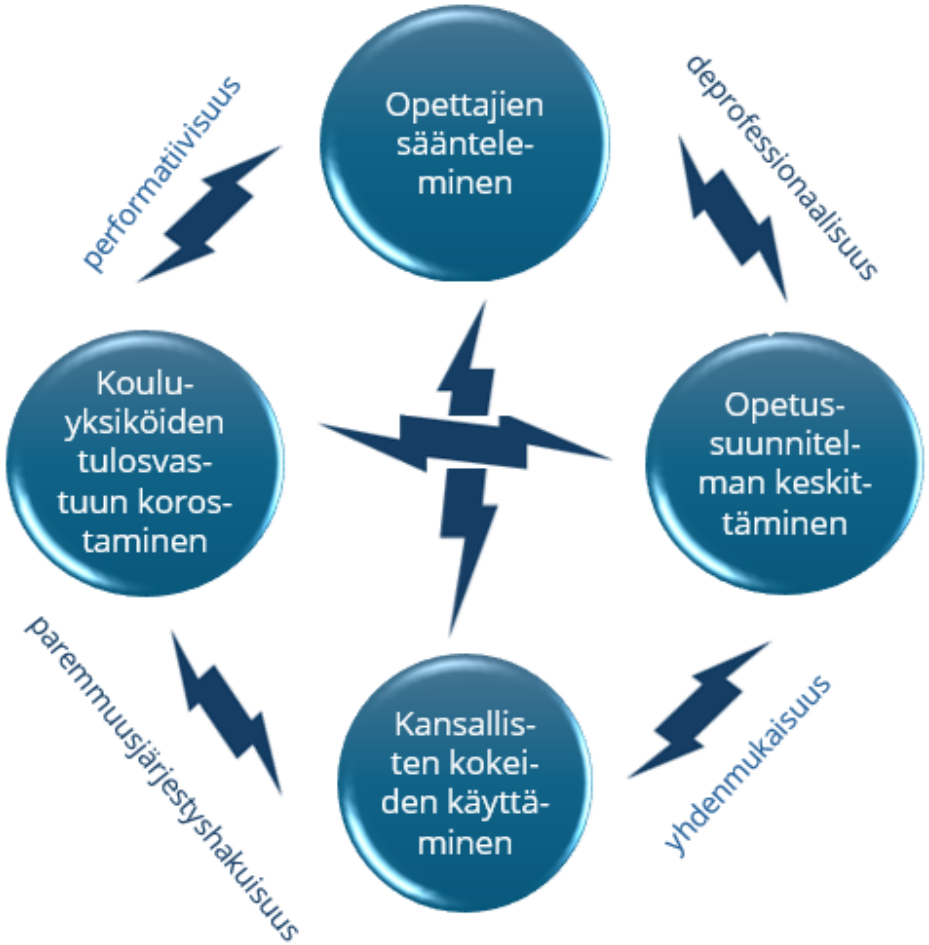

Työkalut voimistavat toisiaan sekä hyvässä että pahassa!

Pahimmillaan tiukentuvista arviointi- ja opetussuunnitelma-käytänteistä voi kehittyä keskitetty ohjausmalli, jossa paikallinen pedagogis-hallinnollinen asiantuntemus kutistetaan pelkäksi toimeenpanotehtäväksi.

Sellaista Suomi ei ansaitse eikä tarvitse ylikansallisista paineista huolimatta.

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kiitos!

uef.fi

Vilkaisu 22. §:n alkuosaan

Nykymuotoilu	Ehdotettu uusi muotoilu
Oppilaan arviointi Oppilaan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti.	**Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi** Oppilaan arvioinnin tehtävänä on kuvata, miten oppilas on saavuttanut perusopetuksen oppimäärään sisältyvien 11 §:ssä tarkoitettujen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteet tai 20 i §:n 2 momentissa tarkoitettujen toiminta-alueiden tavoitteet. Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn. Lisäksi arvioidaan oppilaan käyttäytymistä. Oppilaan oppimista, osaamista, työskentelyä sekä käyttäytymistä tulee arvioida yhdenvertaisesti, monipuolisesti ja suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja niistä johdettuihin arviointikriteereihin. Lukuvuoden aikana oppilaan arviointiin tulee sisältyä ohjaavaa palautetta. Lisäksi oppilaan opintojen edistymisestä tulee antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

i. **Edistymisen ja kannustuksen poistaminen ja keskittyminen ”vain” oppiainetavoitteisiin ei hyvä kehityssuunta.**
ii. **Opetussuunnitelman perusteiden tekstiä siirretty lakiin, joka ei ole opettajan ensisijainen pedagoginen ohjausväline käytännössä.**
iii. **Yhdenvertaisuus ei toteudu vain yhdenmukaisin menettelyin.**
iv. **Käsitteissä on virheitä.**